

Спеціалізованій вченій раді
Д 35.051.01 Львівського національного
університету імені Івана Франка,
м. Львів, проспект Свободи, 18

ВІДГУК

**офіційного опонента доктора економічних наук, професора, заслуженого
працівника освіти України Дем'янишина Василя Григоровича
на дисертацію Полинюк Наталії Ігорівни
на тему: «Формування ресурсів місцевих бюджетів в Україні», подану на
здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук
за спеціальністю 08.00.08 - гроші, фінанси і кредит.**

**Актуальність дисертаційної роботи та її зв'язок із науковими програмами,
планами, темами**

Ключовою передумовою інтеграції України в світове співтовариство є ефективне вдосконалення власної фінансової, зокрема бюджетної системи. Особливе місце в бюджетній системі нашої держави належить місцевим бюджетам, з огляду на це вартує уваги теоретичне обґрунтування процесів формування ресурсів органів місцевого самоврядування, створення ефективної системи міжбюджетних відносин. Адже від обсягів ресурсів місцевих бюджетів залежить якість виконання функцій і повноважень місцевою владою, рівень соціально-економічного розвитку адміністративно-територіальних одиниць.

Оскільки ще донедавна діюча система формування місцевих бюджетів характеризувалася високим рівнем дотацій і незначною часткою власних доходів, а також відсутністю дієвих стимулів соціально-економічного розвитку, одним з головних чинників забезпечення ринкових перетворень та подальшого розвитку економіки України є підвищення рівня фінансової автономії місцевих бюджетів шляхом законодавчого врегулювання питань бюджетної самостійності територіальних громад з урахуванням економічних, географічних, історичних та інших критеріїв розвитку. Досвід європейських країн щодо організації та забезпечення реформ підкреслює успішність

Здійнято Іваном Франком
Вихідний № 42
15. 01 2018

децентралізації як кроку для зміцнення фінансової бази органів місцевого самоврядування та забезпечення якісних і доступних суспільних послуг громадянам.

Світова практика державного управління свідчить про те, що соціально-економічні проблеми місцевого значення ефективно розв'язуються через збільшення обсягів місцевих бюджетів для надання сукупності послуг на рівнях місцевого самоврядування, оскільки органи місцевої влади краще обізнані щодо реального стану справ на місцях і можуть оперативно ухвалювати рішення.

Проблематика формування ресурсів місцевих бюджетів в Україні, якій присвячене дисертаційна робота Полинюк Наталії Ігорівни, є достатньо обґрунтованою та актуальною. Наукові положення, висновки та рекомендації, викладені в дисертації, достатньою мірою обґрунтовані, логічно витікають з детального аналізу досліджуваних економічних явищ та мають практичну цінність для подальшого застосування.

**Зв'язок теми з державними та галузевими науковими програмами,
пріоритетними напрямками розвитку науки**

Дисертаційна робота Полинюк Наталії Ігорівни є складовою частиною науково-дослідної роботи кафедри фінансів, грошового обігу і кредиту Львівського національного університету імені Івана Франка «Формування фінансового потенціалу національної економіки» (державний реєстраційний номер 0116U001677).

У межах зазначеної науково-дослідної теми дисертантом було вирішено проблеми підвищення рівня ефективності організації та функціонування механізму формування ресурсів місцевих бюджетів в економічній системі України, виокремлено напрями використання місцевих фінансових ресурсів та розподілу доходів між ланками бюджетної системи, засади зміцнення фінансової стійкості органів місцевого самоврядування, розроблено пропозиції

щодо впровадження нових підходів до організації міжбюджетних відносин та використання інструментів збільшення додаткових надходжень місцевих бюджетів шляхом використання муніципальних цінних паперів.

Ступінь достовірності та обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій

У дисертаційній роботі узагальнено теоретичні основи та запропоновано практичні рекомендації, спрямовані на формування фінансових ресурсів органів місцевого самоврядування завдяки пошуку та залученню додаткових джерел наповнення місцевих бюджетів. Наукові положення, висновки та рекомендації, представлені у дисертації є достатньою мірою обґрунтовані.

Структура дисертації логічно упорядкована, що забезпечило комплексний підхід до дослідження теоретичних і практичних питань формування ресурсів місцевих бюджетів в Україні.

У дисертації автором охарактеризовано ключові етапи світової практики становлення бюджетів органів місцевого самоврядування, включаючи основні часові проміжки шляху формування інститутів місцевих бюджетів в Україні (С. 33-41), з'ясовано сутність, завдання та засади організації місцевих бюджетів, зокрема ідентифіковано структурні складові бюджетної системи України, їхню роль та функції (С. 51-53), виокремлено основні особливості проведення вітчизняної бюджетної політики в контексті фінансового забезпечення соціально-економічного розвитку окремих адміністративно-територіальних одиниць (С. 61-64).

Дисертантом визначено критерії розподілу доходів між ланками бюджетної системи (С. 80-82), проаналізовано джерела формування ресурсів місцевих бюджетів та їхню роль у забезпеченні фінансової незалежності органів місцевого самоврядування (С. 101-108), з'ясовано економічне місце міжбюджетних трансфертів в доходах місцевих бюджетів в Україні та розвинено підходи щодо вдосконалення механізму управління в сфері

надходжень фінансових ресурсів органів місцевого самоврядування з огляду на загальноекономічну ситуацію в країні (С. 133-135).

Значну увагу у роботі Н. І. Полинюк зосередила на розкритті напрямів модернізації системи формування фінансових ресурсів органів місцевого самоврядування з врахуванням показників фінансової стійкості (С. 158-163), шляхів адаптації іноземного досвіду формування ресурсів бюджетів місцевого рівня в контексті реалізації політики бюджетної децентралізації в Україні (С.175-178), можливостей випуску боргових цінних паперів як джерела наповнення місцевих бюджетів з урахуванням законодавчих змін в Україні (С. 187-188).

Заслугує позитивної оцінки критичний аналіз понятійно-термінологічного апарату фінансової науки. Зокрема, за результатами систематизації та наукового аналізу підходів вчених з'ясовано сутність поняття «місцеві бюджети».

Теоретичною та методологічною основою дослідження стали положення практичних праць вітчизняних і зарубіжних авторів з даної проблематики, фундаментальні положення економічної і фінансової теорії, нормативно-правові акти з питань місцевих бюджетів, матеріали Кабінету Міністрів України з питань публічних фінансів, Міністерства фінансів України, Державної казначейської служби України, Державної служби статистики України, публікації у періодичних виданнях та інформаційних ресурсах мережі Інтернет.

Наукова обґрунтованість та достовірність результатів дисертаційного дослідження також підтверджується використанням низки розробок автора в діяльності Зимноводівської Сільської ради (довідка №16 від 12.07.2017 р.); Департаменту економічного розвитку Львівської міської ради (довідка № 230 від 16.01.2017 р.); Львівської обласної ради в частині розроблення стратегії соціально-економічного розвитку регіону (довідка № 02 від 20.04.2017 р.).

Наукові результати дослідження, сформульовані у дисертації, використовуються у навчальному процесі Львівського національного

університету імені Івана Франка при викладенні навчальних дисциплін “Фінансовий менеджмент”, “Фінансова політика”, “Бюджетна система”, “Місцеві фінанси”, “Стратегічне управління фінансами” (довідка № 1492Н від 13.12.2016 р.) Львівського національного університету імені Івана Франка.

У цілому одержані результати дослідження, що стосуються авторських концептуальних підходів, теоретичних узагальнень, висновків і пропозицій, мають відповідні обґрунтування, наукову новизну та практичне значення.

Наукова новизна положень, висновків та результатів дисертації

У дисертаційній роботі Полинюк Наталі Ігорівни сформульовано та обґрунтовано положення, висновки, пропозиції, які характеризуються науковою новизною та мають практичну цінність. Науково новизна викладено послідовно та системно. До основних наукових результатів, одержаних автором, варто віднести такі.

Автором удосконалено механізм вибору пріоритетів формування структури доходів місцевих бюджетів за допомогою використання взаємодії показників доходів цих бюджетів та фондів соціального страхування на основі кореляційно-регресійної моделі (С. 112-114).

Н.І. Полинюк розвинула понятійний апарат фінансової науки в частині визначення “місцеві бюджети”, зокрема ідентифікувала їхнє місце серед складових бюджетної системи України, а також роль і функції (С. 49).

У дисертації доповнено та розширено наукове обґрунтування сутності поняття «ресурси місцевих бюджетів», доведено важливість подальшого удосконалення місцевих фінансів, зокрема модернізації механізму формування фінансових ресурсів органів місцевого самоврядування з метою подальшого запровадження нових форм, методів, важелів та інструментів акумулювання бюджетних коштів на місцях (С. 64).

На основі результатів аналізу механізму розподілу доходів між ланками бюджетної системи, напрямів збільшення частки власних доходів місцевих бюджетів (С. 82), структури міжбюджетних трансфертів та їхнього впливу на

формування місцевих бюджетів (С. 129), дисертантом розроблено напрями зміцнення фінансової стійкості органів місцевого самоврядування, спрямовані на фінансову самостійність та адміністративно-територіальну незалежність місцевих бюджетів. При цьому запропоновано показники рівня залежності дохідної бази органів місцевого самоврядування, рівня самостійності місцевих бюджетів, фінансової автономії, податкової спроможності, співвідношення власних доходів місцевих бюджетів і трансфертних надходжень, що на практиці дасть змогу проводити аналіз ефективності розподілу ресурсів в розрізі державного і бюджетів окремих адміністративно-територіальних одиниць (С. 161-162), а також забезпечувати пошук додаткових джерел формування ресурсів місцевих бюджетів, їх диверсифікувати, зміцнивши при цьому фінансову базу місцевої влади.

Н.І. Полинюк удосконалила підходи до організації міжбюджетних відносин на основі законодавчо встановленого бюджетного федералізму та фіскальної автономії місцевої влади (С. 177-178), а також механізму їхньої взаємодії з іншими дохідними джерелами на місцевому рівні одночасно з впровадженням адміністративних, бюджетних та соціальних реформ (С. 184-185).

Значне місце у дисертації відведено розробці напрямів реалізації на інвестиційному ринку боргових цінних паперів органів місцевого самоврядування як реального джерела забезпечення додаткового залучення фінансових ресурсів та зміцнення фінансової стійкості місцевих бюджетів шляхом внесення змін до чинного законодавства та використання дієвих інструментів збільшення інвестиційної привабливості облігацій (С. 186-188).

Матеріали дисертації і автореферату викладено в науковому стилі, логічно і послідовно. Дисертаційна робота характеризується смисловою завершеністю та цілісністю. За обсягом, структурою та оформленням і автореферат, і дисертація відповідають чинним вимогам.

Повнота викладу основних результатів дисертації, висновків і пропозицій в опублікованих працях здобувача

Основні положення, висновки та рекомендації, сформульовані у дисертаційній роботі Полинюк Наталії Ігорівни, відображені у наукових працях здобувача, матеріалах міжнародних науково-практичних конференцій.

За темою дисертації опубліковано 21 наукову працю загальним обсягом 7,03 д.а. (особисто автору належить 6,26 д.а.), з них 10 статей у наукових періодичних виданнях, у тому числі 8 статей у наукових фахових виданнях (з них 1 – у виданні, що включено до наукометричних баз) та 2– у закордонних виданнях і 11 – у збірниках матеріалів тез доповідей на конференціях.

Публікації та автореферат повністю відображають зміст дисертаційної роботи. Аналіз публікацій автора дозволяє констатувати достатню повноту висвітлення основних наукових положень дисертації у науковій літературі для здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук.

Дискусійні положення та недоліки дисертаційної роботи

Визнаючи важливість і цінність проведеного дослідження важливо відзначити певні зауваження та зупинитися на дискусійних моментах:

1. У п. 1.1. наведено основні наукові теорії виникнення місцевого самоврядування (табл. 1.1), проте не сформульована власна позиція дисертанта, що ускладнює розуміння того, чому саме автор схиляється до теорії муніципального соціалізму (С. 29).

2. Дисертантом описано передумови становлення бюджетів органів місцевого самоврядування, включаючи основні положення сутності, ролі та функцій ресурсів місцевих бюджетів. Однак у роботі чітко не наведено науково-методичні положення щодо виокремлення поняття «фінансові ресурси місцевих бюджетів», як окремого терміну, що відноситься до понятійного апарату економічної науки (С. 52-53).

3. Запропоновані напрями удосконалення підходів до проведення адміністративно-територіальної реформи в дисертаційній роботі не пов'язані з

статистичними прогнозами збільшення ресурсів місцевих бюджетів (С. 176).

4. Доцільно було б провести поглиблений аналіз впливу міжбюджетних трансфертів, власних та закріплених доходів на обсяги нагромаджень місцевих бюджетів та аргументувати можливість збільшення фінансової стійкості цих бюджетів шляхом оптимізації структури їхніх доходів в умовах фінансової децентралізації (С. 134).

5. Віддаючи належне удосконаленню методичного підходу до оцінки рівня фінансової стійкості місцевих бюджетів з допомогою порогових значень цієї стійкості доцільно було б виокремити критерії, за якими приймалось рішення стосовно відбору тих чи інших показників (С.158).

6. В дисертаційній роботі наведені дані щодо визначення надходжень від випуску муніципальних цінних паперів як потенційного джерела ресурсів місцевих бюджетів та інструменту зміцнення фінансової стійкості місцевих бюджетів. Однак, автором не наведено прогнозні зміни фінансової стійкості місцевих бюджетів з урахуванням цього фінансового інструменту (С. 187).

Водночас висловлені зауваження щодо наявності певних недоліків в роботі не знижують якість дисертації, яку можна вважати завершеною. Вони, враховуючи актуальність даної теми, можуть бути використані автором в процесі здійснення подальших наукових досліджень.

Загальна оцінка дисертації та її відповідність встановленим вимогам

Міністерства освіти і науки України

Дисертаційна робота Полинюк Наталії Ігорівни на тему: «Формування ресурсів місцевих бюджетів в Україні» є завершеною, самостійно виконаною науковою працею на актуальну тему, у якій здійснено теоретичне узагальнення і запропоновано нове вирішення важливого наукового завдання, що виявляється у комплексному дослідженні та обґрунтуванні теоретичних і

методичних питань формування ресурсів органів місцевого самоврядування. За результатами проведеного дослідження сформульовано відповідні висновки та пропозиції, які мають важливе теоретико-методичне і науково-практичне значення. Автореферат роботи за своїм змістом ідентичний з основними положеннями дисертації, дає повну переконливу уяву про виконану роботу та відображає основні наукові результати та висновки, сформульовані у дисертації.

Дисертаційна робота за оформленням, змістом, теоретичною та практичною важливістю, науковою новизною повною мірою відповідає вимогам Міністерства освіти і науки України щодо дисертацій на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук, та пунктам 9, 11, 12, 13 і 14 «Порядку присудження наукових ступенів» затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 року № 567 (зі змінами та доповненнями), а її автор – Полинюк Наталія Ігорівна – заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит.

Офіційний опонент:

доктор економічних наук, професор,
заслужений працівник освіти України,
професор кафедри фінансів ім. С. І. Юрія
Тернопільського національного
економічного університету
Міністерства освіти і науки України

[Handwritten signature]

В. Г. Дем'янишин

[Handwritten signature]
Завіряю:
Зав. кафедрою фінансів *[Handwritten signature]*